

falle nrettu
Hauke Pekkin
12.7.1999
Jaana Pietila

INLEDNING

I september-oktober 1985 undersöktes tomterna 2,4 och 5 i kvarter 23 i Borgå stad genom en arkeologisk provgrävning. Tomt 2 ägs av Kesko Oy och tomterna 4 och 5 av Postbanken, ägarna finansierade delvis utgrävningen. Utgrävningen omfattade tvenne ca 70 meter långa och ca 1 meter breda diken i nordväst-sydöstlig och nordöst-sydvästlig riktning. Orsaken till att tomterna utgrävdes ~~if~~ var att de skall inom snar framtid bebyggas. Grävningen utfördes av museiverkets byggnadshistoriska avdelning, *under ledning av forstora Joakim Hansson.* Undersökningens syfte var att försöka datera tillkomsten av staden söder om Nygatan och dess utveckling, dvs den del av det "gamla Borgå" som blev under rutplanen från 1834.

Lägesangivelse

Utgrävningen är belägen inom den ruta som begränsas av koordinaterna _____ på grundkarta nr _____ skala _____

GRÄVNINGSTID OCH ARBETSSTYRKA

Grävningen utfördes under tiden 27.9.-18.10. 1985. Personalstrykan var sammanlagt 2 personer förutom grävningssledaren. Som grävningssledare fungerade ~~fil.kand.~~ *Joakim Hansson* under hela grävningstiden. Som grävare på utgrävningen var följande personer: Taisto Tähkäpää 1.10-4.10
Jari Nikkilä 30.9-16.10
Åsa Strömberg 7.10.-18.10
Tommi Laine 17.10-18.10.

Grävorna hade delvis förmedlats av Borgå stads arbetsförmedling ^{*Kraft*} och delvis framskaffats ~~av~~ utgrävningssledaren. Kvalitetsmässigt visade sig de sistnämnda vara bättre. Rapportarbetet utfördes av Joakim Hansson. Den 27.9. utfördes grovgrävningssarbetena med grävskopa från Byggnadsfirma P.-O. Johansson, arbetena räckte 7 timmar. Vid arbetet ~~med~~ grävskopan avlägsnades senare lager av fyllnadsjord och moderna kulturlager.

39 2/2
429

429/2
214

VÄDERLEKEN

Under grävningstiden var vädret under arbetstid mesta dels gynnsamt för grävningen. Tyvärr regnade det ofta på nätterna vilket ledde till att diken delvis fylldes med vatten. Under arbetstid regnade det endast en dag nämligen den 14.10 så att fältarbete var omöjligt. I övrigt var vädret mestadels mulet.

DOKUMENTATION

1. Två fristående koordinatsystem, ett för vardera diket har använts vid utgrävningen. Rutorna 1 x 1 meter.
  2. Ett nollplan har bestämts och alla höjdvärden är givna i meter under nollplanet.
  3. En plan över utgrävningen har ritats i skalan 1:100.
  4. Utgrävningen har dokumenterats genom fotografier tagna i svart-vitt av grävningsledaren.
  5. Dagboksanteckningar har förts.
  6. Fyndförteckning har utarbetats över det tillvaratagna fyndmaterialet med ⁿangivande av fyndplats.
  7. Jordprov har tagits för naturvetenskaplig analys.
- Ritning, fotografier och fyndmaterial finns i museiverkets samlingar, byggnadshistoriska avdelningen.

TOPOGRAFI

Utgrävningsområdet ligger inom rutplansområdet i Borgå. Området sluttar svagt mot åstranden i väster. Genom området har flutit en bäck, benämnd Bäckén i äldre källor, denna har fyllts igen. Tomterna 4 och 5 var vid utgrävningen helt avrivna medan tomt 2 delvis hade äldre bebyggelse bevarad. Utgrävningar utfördes ej på t.1 av den orsak att tomten till största delen tidigare utschaktats. De övriga tomterna var även delvis utschaktade.

~~Tomterna bestod~~ Kulturlagren på tomterna täcktes av asfalt kullerstenslager och senare fyllnadsjord. Bebyggelsen på detta område ligger antagligen på gammal åkerareal. Berggrunden nåddes aldrig och några större stenblock påträffades inte.

ARBETSMETOD OCH -SÄTT

Allra först utmärktes dikenans utsträckning genom att spänna linor i riktningarna diken skulle ~~grävas~~^{grävas}. Efter det användes grävskopa som grävde bort fyllnadsjord tills kulturlagren syntes. På tomterna 4 och 5 fanns ungefär i meter fyllnadsjord under kullerstensbeläggningen. ^{på tomte 2 mycket mindre} Fyllnadsjorden bestod främst av steril morän. Vid grävning av kulturlagren användes spade och skårslev. De djupare kulturlagren grävdes i ca 30 cm lager, dessa fanns främst i den nordvästra ändan av NV-SÖ-diket. All kulturjord som grävdes sållades förutom senare kulturlager eller ~~förskrädda~~^{utschaktade} kulturlager. Sällens maskor var 0,6 cm och 1 cm. De fasat lämningar som kom fram i diket var svåra att bestämma vad de egentligen var, men högst antagligen var de flesta gamla husgrunder eller rester därav.

Vad fynden beträffar har samtliga keramik skärvor, glasskärvor, porslinsskärvor, kritpipsfragment, metallföremål och ben tillvaratagits.

Irmeli Vuorela har tagit ~~biologiska~~ jordprover, som i mån av ~~möjligheter~~ ekonomiska resurser senare skall analyseras.

GRÄVNINGSBERÄTTELSE

Före undersökningen

Sommaren 1985 avrevs tomterna ~~från~~ 4 och 5 från samtliga byggnader, i samband med detta aktualiserades den arkeologiska utgrävningen. Redan tidigare hade endel byggnader på tomterna rivits. Tomterna 1 och 2 kommer inom nära framtid att avrivas för ett nytt varuhusbygge. Området var som ovan nämnts täckt med kullersten och asfaltbeläggning samt rivningsavfall.

NÖ-SV-diket

Dikets helhetslängd var 73 meter och dess bredd ca 1 meter. Numreringen av rutorna som nedan används börjar från dikets nordöstra ända. Rutorna var 1 meter x 1 meter.

Följande iakttagelser gjorde i diket:

- 0-7,5 Detta parti lämnades utgrävt pga att kulturlagren var utschaktade
- 7,5-9,5 Provgrop, kulturlagren ca 0,5 meter djupa under ca 0,5 meter fyllnadsjord. Kulturlagren mycket fyndfattiga. Stenkonstruktion H (grundmur ?) är en kallmurad mur, som med stor sannolikhet härstammar från tiden före rutplanens förverkligande. Jorden uppblandad med tegel-skärvor.
- 9,5-13 Utgrävt.
- 13-19,5 Utgrävt kulturlagren delvis omblandade. Vid 18 och 19 konstruktion I, som torde ha samband med konstruktionerna E och F (se punkten för dessa i andra dikets numrering). Konstruktion I består delvis av bilade stockar och delvis av kallmurade stenar. Klar stratigrafi saknas.
- 19,5-21 Utgrävt.
- 21-22 Provgrop, ca 0,5 meter kulturlager.
- 22-23,5 Utgrävt, pga modern brunn med avlopp.
- 23,5-24 Provgrop blandade kulturlager ca 0,5 meter.
- 24-26 Dikenas korsningspunkt (se NV-SÖ-diket).
- 26-36 kulturlagren utschaktade.
- 36-49 kulturlagren utschaktade pga sen källare.
- 49-51,5 Bäckens kulturlagren utschaktade till största delen pga sent dreneringsrör.
- 51,5-52 Utgrävt.
- 52-53,5 Blandade kulturlager, ca 1 meter djupa. Kulturlagren innehöll mycket sten. Ovanpå kulturlagren obetydligt fyllnadsjord.
- 53,5-56 Stenläggning under ca 75 cm kulturlager. Stenläggningen har antagligen utgjort beläggning för detn gränd, som löpt parallellt med Bäckens.
- ⁵⁶
~~56~~-61 Ca 1 meter kulturlager, mycket grus och sten, lagren blandade.
- 61-62 Sen stenfot som hänror sig från en ^{riven} uthusbyggnad från början av 1900-talet.
- 62-73 Förstörda kulturlager, genom utschaktning.

~~NV-SÖ-diket~~

NV-SÖ-diket

Dikets helhetslängd var 68 meter och dess bredd ca 1 meter. Numreringen av rutorna som nedan användes börjar från ~~144~~ dikets nordvästra ända. Rutorna var 1 meter x 1 meter.

Följande iakttagelser gjordes i diket:

- 0-5 Under ca 1 meter fyllnadsjord fanns ca 1 meter kulturlager. Kulturlagren var svarta och någon stratigrafi kunde ej urkiljas förutom ett lager krossade tegelstenar ca 5 cm brett och 10 cm från gränningens botten. Kulturlagren utgrävdes i tre lager tills steril sand kom emot. Jordprover har tagits för naturvetenskaplig analys, men ej tillsvärdare analyserats pga knappa ekonomiska tillgångar.
- 1 Kallmurad stenkonstruktion (A). Konstruktionen är med största sannolikhet en husgrund som härstammar från tiden före rutplanens införande.
- 5-7 Sen källarkonstruktion (B) med asfaltgolv. Fyndmaterialet inom detta område betecknas av synnerligen sent material dvs kapsyler mm. Källarkonstruktionen härstammar från tiden efter stadsplaneregleringen.
- 7-11 Stenkonstruktion C, hörn av en husgrund, som utan tvivel härstammar från tiden före regleringen. Husgrunden består av stenar som lagts invid varandra. Grunden är kallmurad. Fyndmaterialet kring grunden har 1700-tals karaktär.
- 11-18 Ovanpå kulturlagren ca 0,5 meter fyllnadsjord. Kulturlagren är ca 75 cm djupa på ca 30 cm djup i kulturlagren syns en brandhorisont. Kulturlagren rätt fyndlösa efter ett spånlager på ca 50 cm djup i kulturlagren.
- 13-14 Tegelhörn, konstruktion D, denna konstruktions funktion är okänd.
- 14-18 Kulturlagren har blandats och stratigrafin har därmed gått förlorad.
- 18-21 Stenkonstruktion E, med största sannolikhet rester av en kallmurad husgrund. Riktningen för byggnaden följer ej rutplanens mönster utan måste härstamma från tiden före rutplanen. Byggnaden har funnits en längre tid efter rutplanens införande eftersom träkonstruktionen mellan 22-24 torde härstamma från samma byggnad har fragment av modern takf
~~fixt~~ filt. Antagligen har konstruktion F samband med konstruktion E, ~~fixt~~ och konstruktion I i det andra diket. Trästyckena som fanns i dikena i samband med husgrundfragmenten

- var förhållandevis ~~färska~~friska vilket tyder på att denna byggnad raserats förhållandevis sent.
- 21-35 Blandad kulturjord ca en halv meterskulturlager under 0,5-0,6 meter fyllnadsjord.
- 21-22 Äldre takplåt synlig i ~~hållningen~~^{diket} botten.
- 22-24 Omkullvräkt vägg av bilade stockar, som tillhört samma byggnad som nämns under punkt 18-21.
- 30-32 Stenkonstruktion F och träkonstruktionen invid denna som består av 3 stycken bräder ca 15 cm breda och 3 cm tjocka har samband med konstruktion E (se 18-21).
- 34,5-40,5 Husgrund, konstruktion G bestående av grovhuggna granitblock ca 1,2 m x ~~87x~~ 0,5 m. Husgrunden härstammar möjligen från tiden före rutplanen. Kulturlagren ^{djup} inom byggnaden är svårbestämbara. Grävningen av husgrunden försvårades genom att detta parti av diket fylldes med vatten vid regn. Byggnaden som stått på grunden har varit ca 12 meter lång, dess bredd gick ej att bestämma.
- 40,5-42 Outgrävt.
- 42-46 Provgrop, kulturlagren ca 50 cm. Ovanpå kulturlagren ett tunt lager av spånotr. Fyndmateraillet har 1700-tals karaktär. Under kulturlagren lera.
- 46-50 ~~Provgrop, xxxca35cmxkulturlager~~ Outgrävt.
- 50-52,5 Provgrop, ca 35 cm kulturlager. På kulturlagren fanns ett tuntlager av spånor. och ovan detta lager ca 50 cm fyllnadsjord. Under kulturlagren steril lera. Det är möjligt att en bigren till Bäckten flutit intill denna provgrop.
- 52,5-60 Outgrävt.
- 60-62 Provgrop ca 25 cm kulturlager under 0,5 meter fyllnadsjord. Ovanpå kulturlagren ett tunt lager av spånor. Under kulturlagren ^{steril} lera. Fyndfattigt.
- 62-68 Outgrävt.